

EVA PIQUER

La revolució serà generosa o no serà

Voltaire, feminista

En un opuscle satíric gens editat en català, *Dones, sotmeteu-vos als vostres marits* (1767?), Voltaire va demostrar que s'avançava més d'un segle al sufragisme, i també al feminisme dels nostres dies, tan exigent. El gran geni de les lletres franceses va viure sempre envoltat de dones i d'amants, cosa que no li va impedir escriure una obra de més de 70 volums ben gruixuts segons les edicions completes: cap de bona fins que se n'ha fet càrrec l'Oxford Voltaire Society... d'Anglaterra. Amb les dones feia l'amor i tota la resta (o la suma, segons com es miri), i, sobretot, hi conversava, que és un dels esports més practicats a França durant els segles XVII i XVIII.

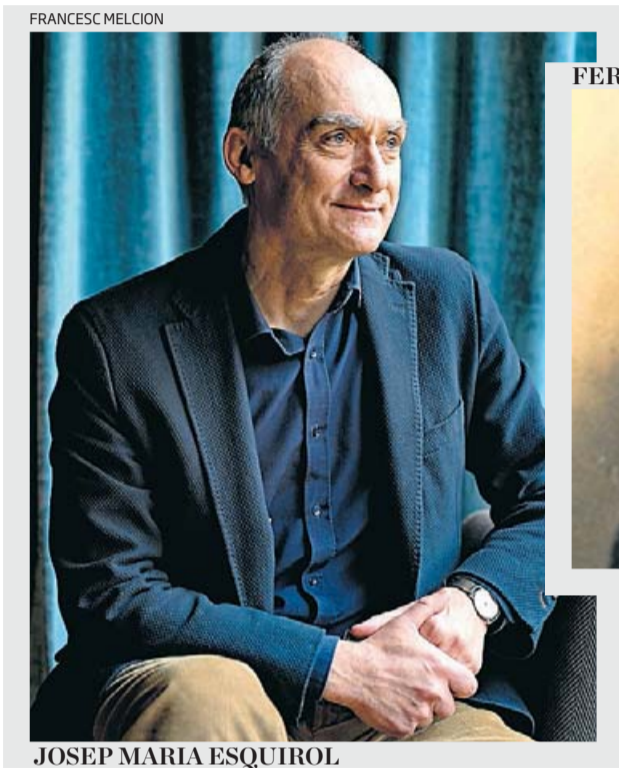
L'opuscle esmentat recull unes declaracions de la Mariscalca de Grancey, transmeses a Voltaire per mossèn Châteauneuf. La Mariscalca, dona que va estar molt ocupada fins a la seixantena, en arribar a gran va dedicar-se a llegir bona literatura, començant per Racine. Ella hauria dit: "He obert per casualitat un llibre que corria pel meu gabinet; em sembla que és una col·lecció de cartes. Hi he trobat aquestes paraules: «Dones, sotmeteu-vos als vostres marits». He llençat el llibre". El mossèn li respon: "I ara, senyora! ¿No sabeu que són les *Cartes* de sant Pau?" En efecte, aquesta frase es llegeix a la *Carta als Efesis* (5.22) i a la *Carta als Colossencs* (3.18), cosa que Voltaire devia saber de sobres, perquè coneixia la Bíblia de cor.

La dama hi afegia: "Sé molt bé que els homes, en general, tenen els músculs més forts que els nostres, i que poden donar un cop de puny més contundent: temo que aquest sigui l'origen de la seva superioritat [...]. També pretenen tenir el cap més ben organitzat i, per consegüent, presumeixen de ser més capaços de governar; però jo els faria conèixer reines que valen tant com els reis". Voltaire, que s'ho devia inventar tot, com solia fer, encara addueix la misogínia de Mahoma, però fa que el mossèn expliqui fins a quin punt les dones turques podien testar i tenir propietats. "Quin home més cruel, llavors, aquest sant Pau", diu ella. I el mossèn accepta: "Era una mica dur, i li agradava manar. Va tractar amb supèrbia sant Pere, que va ser un home molt bo... Se li retreu haver tingut molta inclinació pel jansenisme" (Jansen va néixer el 1585!). I la Mariscalca ho rebla: "Ja em semblava a mi que era un heretge".

Un cop més, Voltaire es despatxa contra l'Església –mai contra Déu–, però defensa molt puntualment el respecte i els drets d'una comunitat llavors sotmesa. ♦♦

HULTON ARCHIVE / GETTY

JOSEP MARIA ESQUIROL

FERNANDO PESSOA

ARA

ISAAC ASIMOV

ARA

Podem extreure bellesa de la vida? O ens hem de limitar a intentar extreure bellesa de no poder extreure bellesa de la vida?

El paradís que no va existir i altres llegendes urbanes

Vivim als afores del paradís impossible. Un paradís d'on no ens han expulsat mai, perquè sempre n'hem estat fora. I uns afores singulars: no definits a partir de cap centre. Ho apunta el professor de filosofia Josep Maria Esquirol a l'assaig *La penúltima bondat* (Quaderns Crema), i la idea em sedueix. D'un temps ençà em sento vivint no pas als afores, sinó als afores dels afores. Un paratge inconcret en què, d'una banda, et notes lluny del món i de la vida; i, de l'altra, et saps més viu que mai, més viu que enlloc. Hi aterres, en aquest indret, quan has assimilat –a còpia de bufetades, diguem-ho tot– el famós vers de Jaime Gil de Biedma: *Que la vida iba en serio*.

Als afores, diu Esquirol, no hi ha plenitud ni perfecció: la condició humana no es defineix a partir de cap pèrdua ni de cap distanciament d'un paradís idíl·lic. Però sí que hi ha afecció infinita –commoció– i desig. "Aquí, als afores, el mal és molt profund, però la bondat encara ho és més. Aquí, als afores, res té més sentit que l'empara i la generositat". Una generositat que no va de dalt a baix, sinó de costat a costat. El filòsof ho té clar: "La revolució no pot ser sinó la de la generositat i la fraternitat. Dificilíssim, però real. To-

ta revolució comença per comprendre. Per comprendre'ns nosaltres mateixos, el nostre món, els nostres afores, la nostra condició. Comprendre, sobretot, la solidaritat en la intempèrie".

Ens hem trobat vivint sense haver-ho demanat, ens han regalat la vida, i agrair el regal seria tot un detall: "Som nous a la vida, i podem correspondre essent també nosaltres mateixos generadors i creadors: de més aixopluc, de més fraternitat, de més bellesa".

La pitjor tragèdia de la humanitat segons Pessoa

Es mostra tirant a optimista, Josep Maria Esquirol, en aquest assaig. Creu en una bondat més fonda que el mal i creu que les persones podem crear bellesa. Torno a Pessoa i al seu imprescindible *Llibre del desfici o Llibre del desassossec* (en tinc l'edició publicada per Proa el 1990, amb traducció de Vimala Devi i Manuel de Seabra; n'hi ha una edició íntegra a Quaderns Crema, del 2002, traduïda per Gabriel Sampol i Nicolau Dols): hi parla del desconsol, de la "dolorosa certesa de mai no poder fer res de bo i útil per a la Bellesa".

Aquesta era, als ulls de Fernando Pessoa –més ben dit, als ulls de Bernardo Soares, el més pessoà de tots els heterònims del poeta–, la gran

tragèdia de la vida: "Perdre pare i mare, no atènyer la glòria ni la felicitat, no tenir un amic ni un amor –tot això es pot aguantar; el que no es pot aguantar és somiar una cosa bella que sigui impossible d'aconseguir en acte o paraules".

Però no tirava la tovallola: "Com que no podem extreure bellesa de la vida, intentem almenys extreure bellesa de no poder extreure bellesa de la vida. Fem de la nostra fallida una victòria, una cosa positiva i alçada, amb columnes, majestat i aquiescència espiritual".

Fer el bé? Només caldria que deixéssim de fer el mal

Ahir, 6 d'abril, va fer vint-i-sis anys de la mort d'Isaac Asimov. L'escriptor nord-americà d'origen rus tenia una mirada fresca sobre les qualitats morals de l'ésser humà: "En realitat, gairebé no és necessari que fem el bé. El que fa falta és que deixem de fer el mal, coi!".

Segons l'autor de ciència-ficció, que va saber predir l'impacte d'internet abans que existís internet, el més trist de la vida és que "la ciència assoleix el coneixement més ràpid del que la societat assoleix la saviesa". Admetia que el coneixement porta problemes incorporats. Però l'eina per resoldre'ls, deia, no és ni pot ser mai –mai– la ignorància. ♦♦